Uluslararası İlişkiler

STRATEJİK BAKIŞ AÇISI İLE TÜRKİYENİN DIŞ POLİTİKASI (2023-2026)

VAHIT SUNAR

Türkiyeyi etkileyen ve türkiyenin etkili olduğu 2023-2026 yılları arası yakın ve uzak diplomatik güvenlik, ticaret, teknolojik ve finansal kaynak yönetimi açısından bağımlılık sınırları.

Türkiye'nin 2023-2026 dönemindeki diplomatik etkileşim ve bağımlılık sınırları, temel özelliği olarak savunmateknolojileri alanında hızlı bağımsızlık, finansal ve yüksek teknoloji alanında kırılgan bağımlılık" şeklinde özetlenebilir.

Savunma sanayisindeki yerlileşme oranı hızla yükselmiş ve İHA ihracatı diplomatik bir kaldıraç haline gelmiş olsa da, finansal yapı yüksek dış borç ve kısa vadeli sermaye akımlarına bağımlılığını sürdürmekte, yüksek teknoloji ve enerji alanında ise ithalata bağımlılık devam etmektedir.

1. Savunma ve Güvenlik: Bağımsızlık Arttı, Ancak Yeni Bağımlılıklar Ortaya Çıkıyor

Türkiye, savunma alanında önemli ölçüde bağımlılığı azaltmıştır. Savunma sanayisi yerlileşme oranı 2002'deki %20'den 2025 itibarıyla **%80'in üzerine** çıkmış, İHA ve silahlı İHA teknolojisinde küresel beş büyük üreticiden biri haline gelmiştir. Savunma ihracatı 2002'de sadece 248 milyon dolar iken, 2025 itibarıyla **7,15 milyar dolara** ulaşmıştır.

Buna karşın bu bağımsızlık tam değildir ve yeni bağımlılık riskleri doğurmuştur:

Teknoloji bağımlılığı devam ediyor: KAAN savaş uçağı gibi projelerde hâlâ kritik alt bileşenlerde dışa bağımlılık söz konusudur. ABD'nin F-35 programından çıkarılması, yeni bağımlılık noktaları yaratmıştır.

İttifak içi gerilim:
Türkiye'nin Suudi Arabistan ve Pakistan ile savunma ittifakı arayışları, NATO içindeki yükümlülükleriyle çatışma potansiyeli taşımakta ve "İslam NATO'su" endişelerini artırmaktadır. Körfez ülkeleri güvenlikte ABD'ye bağımlılığını sürdürdüğünden, Türkiye'nin bölgesel güvenlik liderliği kapasitesi de sınırlıdır.

2. Ticaret ve Teknoloji: Asimetrik Yapı Derinleşiyor
Ticaret alanında Türkiye, ihracatta AB ile bağımlılığını sürdürürken, ithalatta stratejik bağımlılık daha belirginleşmektedir.

- **İhracat pazarı bağımlılığı**: 2025 yılında AB'nin Türkiye ihracatındaki payı **%42,8** olup, Almanya başlıca pazar olmaya devam etmektedir. Bu durum Türkiye'yi AB'nin ekonomik dalgalanmalarına karşı son derece kırılgan hale getirmektedir.

- **İthalat stratejik bağımlılık**: Rusya ve Çin, Türkiye'nin toplam ithalatının yaklaşık **%25'ini** oluşturmaktadır. Daha kritik olanı, Türk parlamento verilerine göre sanayi üretiminde her **100 dolarlık üretim için 43 dolar ithalata** ihtiyaç duyulmakta ve imalat sanayi ithalatında yüksek teknoloji ürünlerin payı sadece **%12,5**'tir. Bu, Türkiye'nin "yüksek teknolojili ürünleri satın alırken düşük teknolojili ürünleri satarak" kronik bir yapısal açık verdiğini göstermektedir.

Finansal Kaynak Yönetimi: Yapısal Kırılganlık Noktası
Finansal kaynak yönetimi, Türkiye'nin en zayıf bağımlılık halkasıdır. Yüksek dış borç ve oynak sermaye akımlarına bağımlılık devam etmektedir.

- **Dış borç yükü**: 2024 itibarıyla dış borç **500 milyar dolara** ulaşmış, bunun yaklaşık üçte biri kısa vadelidir. Dış borç servisi, dış gelirlerin **%22'sinden** fazlasını tüketmektedir. Bankacılık ve özel sektör, dış borcun yaklaşık **%70'ini** oluşturmaktadır.
-
- **Rezervler ve borçlanma bağımlılığı**: 2025 yıl sonu itibarıyla yurt dışı sermaye piyasalarından **13 milyar dolarlık** tahvil ihraç edilmesi planlanmakta ve 2026 için de aynı tutar öngörülmektedir. Ancak net rezervler (altın ve swap hariç) sadece **274 milyar dolar** seviyesindedir ve bu durum likidite kırılganlığını sürdürmektedir. Merkez Bankası, kur baskısı dönemlerinde bir hafta içinde **12-13 milyar dolar** harcayarak rezervleri hızla tüketmiştir.
-
- **Sermaye akımlarına bağımlılık**: IMF değerlendirmesine göre Türkiye'nin yıllık brüt dış finansman ihtiyacı GSYİH'nın yaklaşık **%24'ü** olup, küresel yatırımcı duyarlılığındaki olumsuz değişimlere karşı yüksek kırılganlık söz konusudur.

2023-2026 döneminde Türkiye, savunma alanında İHA diplomasisi sayesinde dış politika esnekliğini artırırken, finansal ve yüksek teknoloji alanındaki bağımlılık sınırları belirleyici kısıtlar olmaya devam etmektedir.

Ticari asimetri (AB'ye ihracat bağımlılığı, Rusya/Çin'e ithalat bağımlılığı), finansal yapıdaki kısa vadeli dış sermaye bağımlılığıyla birleştiğinde, Ankara'nın stratejik özerklik alanını sınırlamaktadır.

Türkiye'nin savunma sanayisindeki başarısı, yüksek teknoloji ithalatına olan yapısal bağımlılığı telafi etmeye yetmemektedir.

1.1. Diplomatik Başarılar

Antalya Diplomasi Forumu (ADF) ve Arabuluculuk Kapasitesi:

Türkiye, son üç yılda diplomatik arabuluculuk alanında kayda değer bir kapasite sergilemiştir. Der Spiegel dergisinin Nisan 2026 tarihli haberine göre, Antalya Diplomasi Forumu (ADF), 150 ülkeden 6.400 katılımcıyı, 23 devlet ve hükümet başkanını, 13 başbakan yardımcısını ve 50 bakanı bir araya getirerek "Türk versiyonu bir Münih Güvenlik Konferansı" niteliği kazanmıştır. Bu forum, Türkiye'nin geleneksel Batı dünyasının ötesindeki ülkeleri çeken bir platform oluşturduğunu ve güvenilir ortak imajını güçlendirdiğini göstermektedir.

ABD merkezli düşünce kuruluşu Stimson Center'ın analizine göre Türkiye, ABD-İsrail ile İran arasındaki çatışmayı sona erdirmeye yönelik arabuluculuk çabalarında "denge politikası" izlemektedir.

Ankara, savaşın başından bu yana hem NATO müttefikliği çerçevesindeki yükümlülüklerini korumaya hem de İran ile diplomatik kanalları açık tutmaya çalışmıştır.

Washington merkezli bir güvenlik ve dış politika düşünce kuruluşu (örneğin Stimson Center veya CSIS merceğinden) gözüyle bakıldığında; Türkiye'nin Antalya Diplomasi Forumu (ADF) gibi platformlarla elde ettiği diplomatik erişim takdir edilmekle birlikte, **"transaksiyonel (al-ver odaklı) denge politikasının" getirdiği belirgin stratejik açıklar ve kısıtlar** bulunmaktadır.

Bir Amerikan düşünce kuruluşu perspektifinden Ankara'nın diplomasideki **temel kısıtları ve stratejik açıklıkları**:

1. Güven/Müttefiklik Aşınması ve "İki Tarafı da Tutamama" Riski

- **Stratejik Açık:** Türkiye, NATO müttefiki olarak Batı güvenlik mimarisinin bir parçasıdır; ancak İran ile açık kanallar tutup ABD-İsrail ekseni ile İran arasında arabuluculuğa soyunurken, transaksiyonel bir yaklaşım sergiler.
- **Analiz:** Washington'daki karar alıcılar açısından bu durum, Türkiye'yi vazgeçilmez bir "arka kanal" (back-channel) yapsa da **%100 güvenilir bir stratejik ortak** konumundan uzaklaştırır. Ankara kriz anlarında her iki tarafın da tam güvenini kazanamama (İran tarafından "NATO truva atı", ABD/İsrail tarafından ise "güvenilmez ortak" olarak görülme) riski taşır.

2. Kurumsallaşmamış Lider Diplomasisi ve Sürdürülebilirlik

- **Stratejik Açık:** Türkiye'nin kapsayıcı diplomatik gücü ve ADF'nin başarısı büyük oranda liderler arası kişisel ilişkilere (şahsi diplomasiye) dayanmaktadır.
- **Analiz:** Kurumsal bazda (örneğin Dışişleri Bakanlığı bürokrasisi, normatif ittifaklar veya bölgesel güvenlik antlaşmaları) pekiştirilmeyen, sadece esnek ve konjonktürel yürütülen arabuluculuk çabaları; lider değişimi veya iç politika dinamikleriyle anında çökebilir. ABD analistleri bunu "sürdürülebilir kurumsal nüfuz" değil, "geçici kriz yönetimi" olarak okur.

3. Askerî-Ekonomik Kaldıraç (Leverage) Eksikliği

- **Stratejik Açık:** Etkili bir arabuluculuk (örneğin Camp David veya Katar'ın finansal kaldıraçlı diplomasisi gibi), taraflara masaya oturmaları için hem "havuç" hem de "sopayı" sunabilme kapasitesi gerektirir.
- **Analiz:** Türkiye; ne ABD/İsrail'in askerî kararlarını caydıracak boyutta bir sert güce, ne de Tehran veya Washington'a devasa ekonomik yaptırım/yardım kartları sunacak finansal derinliğe sahiptir. Bu durum, Türkiye'yi gerçek bir **"arabulucu" (mediator)** olmaktan ziyade yalnızca bir **"kolaylaştırıcı/mesaj taşıyıcı" (facilitator)** seviyesinde tutar.

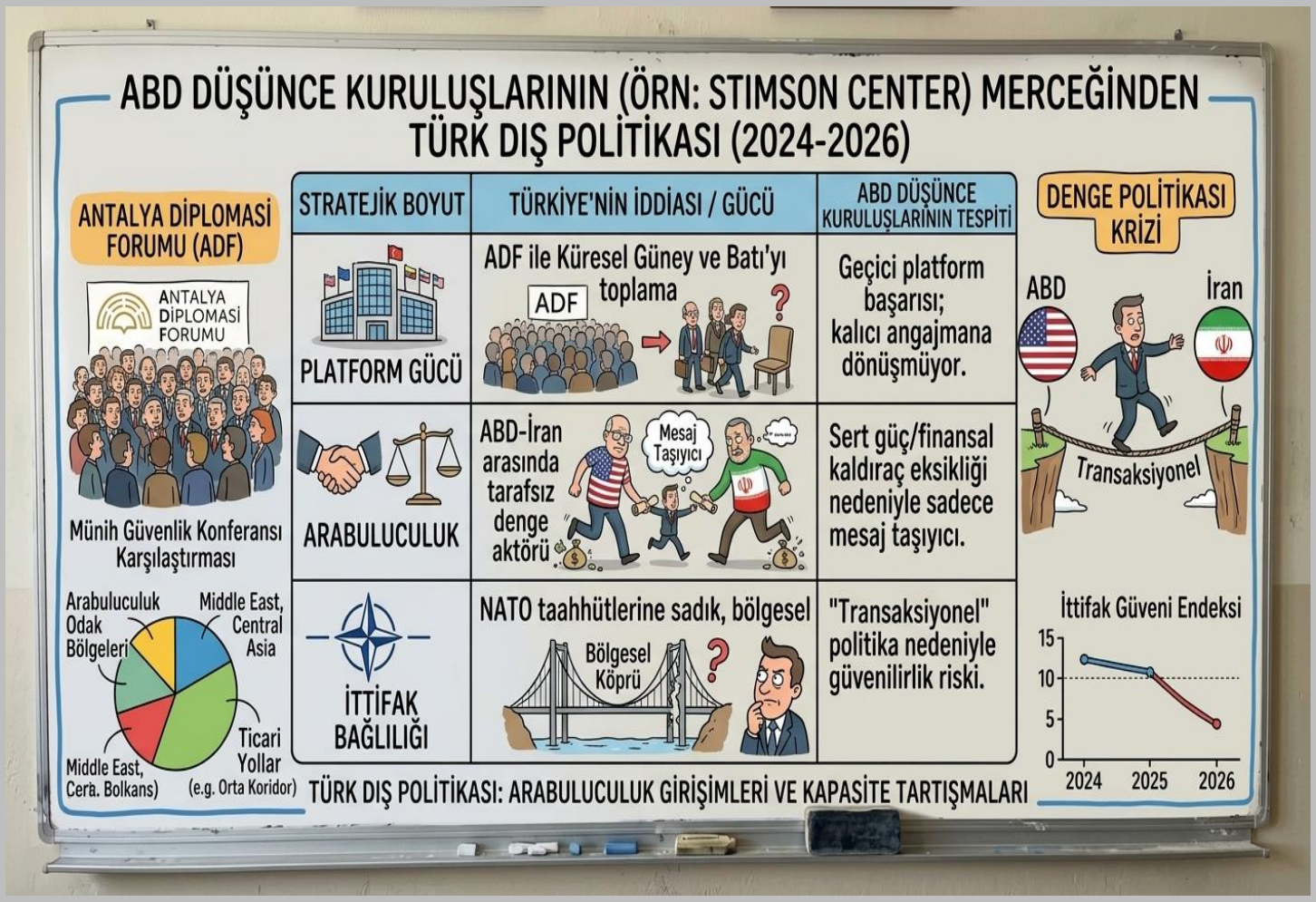
4. Bölgesel Denklemler ve Çoklu Cephe Baskısı

- **Stratejik Açık:** Türkiye'nin Suriye, Doğu Akdeniz, Irak ve Doğu Avrupa'da eş zamanlı devam eden güvenlik angajmanları bulunmaktadır.
- **Analiz:** ABD-İsrail-İran gerilimi tırmandığında Türkiye'nin kendi hava sahası ve sınır güvenliği doğrudan tehdit altına girmektedir. Odak noktasının çok dağılmış olması, Ankara'nın tek bir diplomasi kulvarına stratejik ağırlık koymasını zorlaştırır ve kırılganlığını artırır.

Özet Stratejik Değerlendirme

Stratejik Boyut	Türkiye'nin İddiası / Gücü	ABD Düşünce Kuruluşlarının Tespiti
Platform Gücü	ADF ile Küresel Güney ve Batı'yı toplama	Geçici platform başarısı; kalıcı angajmana dönüşmüyor.
Arabuluculuk	ABD-İran arasında tarafsız denge aktörü	Sert güç/finansal kaldıraç eksikliği nedeniyle sadece mesaj taşıyıcı.
İttifak Bağlılığı	NATO taahhütlerine sadık, bölgesel köprü	"Transaksiyonel" politika nedeniyle güvenilirlik riski.

Ankara'nın bu açıkları kapatması; esnek diplomasisini **kurumsal güvenlik mimarileriyle** desteklemesine ve Batı ile olan stratejik bağlarını "fırsatçı" değil, "öngörülebilir" bir hatta oturtmasına bağlıdır.

NATO Ankara Zirvesi (2026)
Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Temmuz 2026'da yaptığı açıklamada NATO Ankara Zirvesi'nin "yapılışı ve sonuçları itibarıyla tarihi nitelikte" olduğunu belirtmiştir. Zirve kapsamında ABD Başkanı Trump ile yapılan görüşmelerde, bölgedeki Lübnan, Filistin, Suriye, İran müzakereleri ve Rusya-Ukrayna Savaşı gibi kritik meseleler ele alınmıştır. Fidan, "Türkiye güvenilir, güçlü ve bölgesinde etkin bir ülke. Yani böyle bir ülkeyle siz ortak müttefik olmayacaksınız da kiminle olacaksınız?" ifadelerini kullanmıştır.

ABD merkezli önde gelen güvenlik ve strateji kuruluşları (örneğin *CSIS, Brookings Institution* veya *Atlantic Council*) merceğinden bakıldığında; Temmuz 2026'daki **NATO Ankara Zirvesi**, Türkiye'nin ev sahipliği kapasitesi ve ikili diplomaside sağladığı yüksek görünürlük açısından başarılı bir organizasyondur. Ancak Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın *"Böyle bir ülkeyle ortak olmayacaksınız da kiminle olacaksınız?"* çıkışı, Washington'daki stratejistler tarafından Türkiye'nin müttefiklik ilişkisini hâlâ **"koşullu/transaksiyonel (al-ver odaklı)"** bir çerçeveye oturtmaya çalıştığının kanıtı olarak okunur.
Bir Amerikan düşünce kuruluşu gözüyle Türkiye'nin Ankara Zirvesi'ndeki **3 temel diplomatik açığı** ve alması gereken **önlemler**:

1. Diplomatik Açıklar (Strategic Vulnerabilities)
A. "Müttefiklik Güvenini" İşlemsel Söyleme İndirgemek

- **Açık:** Türkiye'nin "güçlü ve vazgeçilmez müttefik" vurgusu haklı olsa da, ABD ve Batı başkentleri bu gücün ne kadar öngörülebilir kullanıldığına bakar. İttifakın 5. Maddesi çerçevesinde kolektif savunma ve kurumsal normlar ön plandayken, Türkiye'nin bölgesel dosyaları (Lübnan, Filistin, Suriye, İran) ABD yönetimiyle

kişisel/transactional bazda pazarlık konusu yapması, "ortak değerler" zeminini zayıflatmaktadır.

- **Analiz:** Washington gözünde Türkiye, Batı güvenlik şemsiyesinden faydalanırken, kriz anlarında kendi otonom ajandasını dayatan **"zorunlu bir ortak"** imajı çizmektedir. Bu da ABD Kongresi ve AB kanadında kalıcı güven ortamının oluşmasını engeller.

B. Bölgesel Meselelerde Aşırı Yükleme ve Kaldıraç Sınırı

- **Açık:** Zirvede aynı anda Lübnan, Filistin, Suriye, İran ve Rusya-Ukrayna başlıklarında arabulucu/akıl hocası rolü üstlenilmeye çalışılmıştır.

- **Analiz:** Türkiye'nin tüm bu çatışma alanlarında "vazgeçilmez aktör" olma iddiası, sahadaki sınırlı ekonomik ve askerî kapasiteyle birleştiğinde **"aşırı genişleme (overextension)"** riski yaratır. ABD stratejistleri, Ankara'nın her masada oturmak istemesini bir diplomasi başarısı olarak görse de, masadan somut taviz alma kabiliyetini şüpheyle karşılar.

C. Avrupa Savunma Özerkliği Karşısında Yalnızlaşma

- **Açık:** Zirvede Fransa ve Almanya gibi aktörlerin AB merkezli yeni savunma mimarilerine öncülük etme arayışları öne çıkmıştır. Türkiye'nin ABD yönetimiyle doğrudan ikili hat kurmaya odaklanması, AB güvenlik yapılarından dışlanma riskini artırmaktadır.

2. Türkiye Nasıl Önlem Almalıydı? (Strategic Mitigation)

Ankara'nın diplomatik açıklarını kapatması ve "vazgeçilmezlik" iddiasını kalıcı bir stratejik ortaklığa dönüştürmesi için şu adımları atması gerekirdi:

- **İkili Görüşmelerden Kurumsal Garantilere Geçiş:** ABD ile (özellikle Trump dönemi veya değişken ABD yönetimleriyle) sürdürülen liderler arası diplomasinin yanına **kurumsal ve kalıcı güvenlik mekanizmaları** eklenmeliydi. Savunma tedariki, F-16/F-35 gibi kilit stratejik projeler ve istihbarat paylaşımı ikili lider inisiyatifinden çıkarılıp Kongre onaylı uzun vadeli protokollere bağlanmalıydı.

- **Seçici Odaklanma (Strategic Prioritization):** Tüm bölgesel krizlerde (Filistin'den Ukrayna'ya) arabulucu olmaya çalışmak yerine; Türkiye'nin doğrudan güvenlik hinterlandında olan **Suriye ve Doğu Akdeniz/Doğu Avrupa** denklemine odaklanıp somut neticeler alması, diplomatik inandırıcılığını artırırdı.

- **AB Güvenlik Kanadı ile Paralel Söylem:** Sadece ABD odaklı bir müttefiklik vurgusu yerine, AB'nin artan savunma harcamaları ve yeni güvenlik mimarisine

Türkiye’nin savunma sanayisi ve NATO imkânlarıyla entegre olacağını vurgulayan **"Çift Sütunlu Transatlantik Söylemi"** benimsenmeliydi.

Özet Stratejik Değerlendirme

Konu	Türkiye'nin Yaklaşımı	Washington Düşünce Kuruluşu Okuması	Alınması Gereken Önlem
Müttefiklik Bağlamı	"Bölgede güçlü ve vazgeçilmeziz."	"Transaksiyonel ve öngörülemez bir ortak."	Ortak değerler ve kurumsal taahhüt vurgusu eklenmeli.
Bölgesel Rol	Tüm krizlerde kilit arabulucu.	Kaldıraç gücü yetersiz, risk yükü fazla.	Öncelikli kriz alanlarına stratejik odaklanma.
İttifak İçi Denge	Doğrudan ABD odaklı diplomatik temas.	AB savunma özerkliği karşısında yalnızlaşma riski.	AB güvenlik mimarisiyle entegre transatlantik söylem.

NATO Ankara Zirvesi (2026) kriz ve diplomasi denklemine ilişkin neden-sonuç ilişkilerini ve olumlu/olumsuz yönleri ele alan stratejik karatahta görseli aşağıdadır:

Stratejik Analiz: Neden-Sonuç İlişkileri ve Olumlu/Olumsuz Yönler

ABD merkezli bir güvenlik ve dış politika düşünce kuruluşu perspektifinden Türkiye'nin konumu şu şekilde özetlenebilir:

1. Neden-Sonuç İlişkisi (Cause & Effect Chain)

- **Neden (Hedef Söylem):** Ankara'nın "Siz böyle güçlü bir müttefikle ortak olmayacaksınız da kiminle olacaksınız?" çıkışı ve liderler arası kişisel temas odaklı yaklaşımı.
- **Mekanizma (Stratejik Açık):** İkili ilişkiyi kurumsal güvenceler yerine **lider düzeyinde transaksiyonel (al-ver) pazarlıklara** indirmek.
- **Sonuç (Stratejik Risk):** Washington ve Müttefikler nezdinde güvenin tamamen tesis edilememesi, Türkiye'nin bölgesel denklemlerde "vazgeçilmez ancak öngörülemez" bir aktör olarak algılanması.

2. Stratejik Değerlendirme Matrix'i

Boyut	Olumlu Yönleri (Pros)	Olumsuz Yönleri & Riskler (Cons)
Görünürlük & Ev Sahipliği	Zirveye ev sahipliği yaparak NATO içindeki kilit ve vazgeçilmez rolünü küresel kamuoyuna kanıtladı.	Zirve çıktılarının Batı kurumsal yapısına entegrasyonu zayıf kaldı, kişisel pazarlık algısı öne çıktı.
Bölgesel Erişim	Rusya-Ukrayna, İran, Suriye ve Filistin dosyalarında eş zamanlı iletişim kurabilen nadir aktör konumunu korudu.	Her alanda arabuluculuk arayışı **aşırı stratejik yayılma (overextension)** ve odak kaybı yarattı.
İkili Diplomasi	ABD yönetimiyle doğrudan ve hızlı iletişim kanalları kurma imkânı buldu.	Müttefiklik bağını "ortak değerler" zemininden çıkarıp tamamen konjonktürel pazarlıklara indirgedi.

3. Türkiye Nasıl Önlem Almalıydı? (Stratejik Reçete)

1. **Kurumsallaşma (Institutionalization):** Liderler arası sağlanan mutabakatları ABD Kongresi, Pentagon ve Dışişleri nezdinde **uzun vadeli güvenlik protokollerine ve savunma sanayi anlaşmalarına** dönüştürmek.
2. **Stratejik Odaklanma (Strategic Prioritization):** Tüm bölgesel krizlerde arabulucu olmaya çalışmak yerine doğrudan sınır güvenliği ve hinterlandını ilgilendiren **Suriye ve Doğu Akdeniz/Doğu Avrupa** başlıklarına öncelik vermek.
3. **Çift Sütunlu Dengelenme:** ABD ile yürütülen ikili teması, Avrupa'da gelişmekte olan yeni savunma mimarisiyle entegre ederek dengeli bir Transatlantik söylem benimsemek.

CAATSA ve F-35 Konusunda İlerleme

Fidan'ın açıklamalarına göre, ABD ile yapılan görüşmelerde CAATSA yaptırımlarının kaldırılması ve F-35 konusunda önemli mesafe alınmıştır. "Şimdi bu irade burada olduğu sürece iki liderde de, biz bakanlar olarak bunları çözme konusunda da uygun adımları atıyoruz. İnşallah yakında bir neticeye ulaşacağız" demiştir. Avrupa'daki yaptırımların ise büyük ölçüde sorun olmaktan çıkarıldığı belirtilmektedir.

Dünya jeopolitiğinde küresel düşünce kuruluşları (think tank'ler), Türkiye'nin ABD ile yürütmeye çalıştığı **CAATSA yaptırımlarının kaldırılması ve F-35/savunma projelerine geri dönülmesi** çabalarını ve bu süreçteki "denge politikasını" farklı stratejik açılardan analiz etmektedir.

Stratejik Sürüklenme (Strategic Drift); bir ülkenin dış politikasında net, öngörülebilir ve sürdürülebilir bir omurga oluşturmak yerine, konjonktürel hamleler ve anlık kriz pazarlıkları arasında savrularak uzun vadeli stratejik kontrolünü kaybetmesi durumudur.

Farklı küresel ekollerden düşünce kuruluşlarının (US, UK, RF, PRC) projeksiyonlarına göre **Türkiye'yi stratejik sürüklenmeye sokabilecek temel nedenler** şunlardır:

1. Amerikan Düşünce Kuruluşları (CSIS, Brookings, RAND Corp, Hudson)

- **Teknik ve Hukuki Kilitlenme (S-400 Çıkmazı):** Washington analistleri, ABD Kongresi'nin S-400 füzeleri Türkiye topraklarında kaldığı sürece F-35 ve CAATSA muafiyetini onaylamayacağını vurgular. İki liderin (Trump-Erdoğan) kurduğu kişisel diyalogun Kongre'deki yasal mevzuat barajına takılması, Türkiye'yi sürekli sözler verilip tutulmadığı bir **diplomatik oyalanma döngüsüne** sokabilir.
- **Transaksiyonel (İşlemsel) Müttefiklik Bağı:** Washington, Ankara'nın ortak değerler değil "al-ver" temelinde ilişkiler kurmasını öngörülebilirlikten uzak bulur. Türkiye'nin kriz anında hangi tarafa geçeceğinin kestirilememesi, Washington nezdinde güveni tamamen bitirip Türkiye'yi hem Batı ittifakı dışında bırakan hem de tam manasıyla Avrasya bloğuna sokmayan bir **"gri alan" kilitlenmesine** iter.
- **Kongre ve Lobi Baskıları:** Amerikan iç politikasındaki dalgalanmalar ve Kongre'deki Türkiye karşıtı lobiler sebebiyle, savunma sanayi tedarik süreçlerinin (F-110 motorları, modernizasyon kitleri) sürekli şantaj malzemesi yapılması Türkiye'yi askeri açıdan zamana karşı yarışa ve sürüklenmeye iter.

2. İngiliz Düşünce Kuruluşları (Chatham House, IISS, RUSI)

- **Avrupa Güvenlik Mimarisine Entegrasyon Eksikliği:** İngiliz analistler, İngiltere'nin AB'den ayrılması ve Avrupa'nın (Fransa-Almanya) kendi iç güvenlik hatlarını çekmeye başlamasıyla Türkiye'nin Avrupa savunma projelerinden (PESCO vb.) soyutlanmasını stratejik bir risk olarak görür. CAATSA çözülse bile Türkiye'nin transatlantik güvenlik mimarisindeki kurumsal yeri muğlak kalacaktır.
- **Aşırı Stratejik Yayılma (Overextension):** Londra merkezli uzmanlar; Ankara'nın Rusya-Ukrayna, Suriye, İran, Doğu Akdeniz ve Filistin meselelerinde aynı anda "vazgeçilmez arabulucu" rolü oynamasını finansal ve askerî kapasitesine kıyasla riskli bulur. Kendi ekonomik kırılganlıkları sürerken çok fazla cephede denge kurmaya çalışmak **stratejik nefes darlığına** ve yön kaybına sebep olabilir.
- **Alternatif Sistem Tıkanıklığı (Eurofighter / KAAN Bağımlılığı):** F-35'ten dışlanmanın yarattığı hava savunma açığını kapatmak için Eurofighter veya yerli uçak (KAAN) projelerine yüklenilmesi, tedarik süreçlerinde yaşanabilecek en ufak siyasi aksamada Türkiye'nin bölgesel hava üstünlüğünü (özellikle Yunanistan-İsrail ekseni karşısında) kaybetme riskini doğurur.

4. Rus Düşünce Kuruluşları (RIAC, Valdai Club)

- **Çift Taraflı İtimatsızlık (İki Cami Arasında Binit kalma):** Moskova merkezli düşünce kuruluşları, Türkiye'nin CAATSA'yı kaldırmak ve F-35'e dönmek için Moskova ile yaptığı S-400 veya enerji anlaşmalarında geri adım atma ihtimalini sorgular. Türkiye'nin NATO ile ilişkilerini tamir etmek uğruna Rusya'yı ikincil plana atması durumunda, Moskova'nın Suriye, Güney Kafkasya veya enerji nakil hatlarındaki kartlarını Ankara aleyhine kullanacağı değerlendirilir.
- **NATO Şemsiyesinin Sahte Güvenliği:** Rus stratejistlere göre, Türkiye'nin Batı ile yapacağı her savunma anlaşması, Ankara'nın egemen dış politika vizyonunu (Avrasya ile entegrasyon) sabote eden bir "Batı tuzağıdır". Türkiye'nin NATO bağlarına aşırı bel bağlaması, Batı'nın bölgesel çatışmalarda Türkiye'yi "ön cephe ülkesi/piyonu" haline getirerek savaşa sürükleme riskini barındırır.

5. Çin Düşünce Kuruluşları (CICIR, CISS, SIIS)

- **Küresel Ekonomik/Stratejik Bloklaşmanın Arasında Kalmak:** Pekin analistleri küresel düzenin ABD-Çin rekabeti etrafında iki kutuplu hale geldiğini vurgular. Türkiye'nin Batı ile savunma ve güvenlik entegrasyonunu güçlendirmesi (CAATSA'nın kalkması, F-35 entegrasyonu), Çin'in "Kuşak ve Yol" (BRI) vizyonu ve BRICS/ŞÖÖ gibi küresel güney platformlarıyla sürdürdüğü ekonomik stratejilerin kısıtlanmasına yol açabilir.
- **Sermaye ve Teknoloji Transferi Kısıtlamaları:** Çin analistlerine göre, ABD ve NATO sistemlerine tam entegre olan bir Türkiye, Çin ve Doğu blokundan gelebilecek kritik teknoloji ve finansman transferlerinde Batı yaptırımlarının ve gözetiminin hedefi olmaya devam edecektir. Bu durum, Türkiye'nin küresel ticaret ve teknoloji transferinde **esnekliğini yitirerek stratejik bağımlılığa** sürüklenmesine yol açabilir.

Özet Stratejik Matris

Düşünce Kuruluşu Ekolü	Temel Tehdit Tespiti	Türkiye'nin Karşı Karşıya Olduğu Sürüklenme Riski
ABD (Washington)	Güvensizlik ve S-400 şart kilitlenmesi.	Kurumsal güvencesiz, sonu gelmeyen **işlemsel oyalanma**.
İngiltere (Londra)	Kapasite üstü diplomasi ve teknik izolasyon.	Çok fazla kulvarda güç harcayıp **odak ve irtifa kaybı**.
Rusya (Moskova)	Batı'ya taviz vererek Avrasya dengesini bozma.	Moskova'nın sahada (Suriye/Kafkaslar) **misilleme baskısı**.
Çin (Pekin)	Transatlantik güdümlü bağımlılık.	Küresel Güney / Çin sermayesi ve teknolojisinden **dışlanma**.

1. ABD düşünce kuruluşlarının okuması: Türkiye'yi "koridor merkezine" taşıma
ABD'deki Carnegie ve CSIS çevresinde öne çıkan yaklaşım, Türkiye-Ermenistan normalleşmesini yalnızca ikili ilişkiler meselesi olarak değil, **Güney Kafkasya'nın yeni ulaşım ve jeoekonomik mimarisinin bir parçası** olarak değerlendiriyor.
Carnegie'nin 2026 analizinde Türkiye'nin rolü özellikle **Orta Koridor, TRIPP, Avrupa bağlantısı ve Orta Asya'ya ulaşım** üzerinden ele alınıyor. Analize göre Türkiye-Ermenistan sınırının açılması, Ankara'nın bölgesel bağlantı merkezi rolünü güçlendirebilir.

Buradaki Türkiye açısından dikkat edilmesi gereken stratejik unsur:
Normalleşme → sınır açılması → ulaşım koridoru → Orta Koridor → ABD/AB finansmanı → Türkiye'nin bölgesel lojistik merkezi

Bu zincir Türkiye'ye ekonomik ve jeopolitik imkân sağlayabilir. Ancak aynı zamanda Ankara'nın dış politika gündemini giderek **ABD/AB destekli koridor mimarisinin başarısına bağımlı hale getirme riski** oluşturabilir.

Özellikle TRIPP'in ABD'nin Güney Kafkasya'daki rolünü artırması bu açıdan önemlidir. Carnegie, TRIPP'in ABD destekli bir bağlantı projesi olduğunu ve Türkiye'nin bundan Orta Koridor açısından yarar sağlayabileceğini değerlendiriyor.

Türkiye açısından olası stratejik sürüklenme
Türkiye'nin kendi koridor stratejisini yürütmesi ile **ABD'nin kurduğu yeni koridor sisteminin Türkiye'nin stratejisini belirlemesi** aynı şey değildir.

---

2. İngiliz düşünce çevresi: "Rusya–İran etkisinin yeniden dengelenmesi"
İngiltere'deki Chatham House'un yaklaşımı daha çok **bölgesel güç dengesi** üzerinden okunuyor.

Chatham House, Güney Kafkasya'da ABD'nin artan rolünün Moskova açısından "extra-regional" bir müdahale olarak algılanabileceğini ve bunun Rusya'nın tepkisini doğurabileceğini belirtiyor. Ayrıca İran'ın da Amerikan varlığının kendi sınırlarına yaklaşmasından rahatsızlık duyduğunu aktarıyor.

Bu Türkiye açısından çok önemli bir üçgen yaratıyor:
Türkiye – ABD/AB – Rusya/İran Normalleşme Türkiye'yi yalnızca Ermenistan'a yaklaştırmıyor; aynı zamanda Ankara'nın **Güney Kafkasya'daki ABD ve Avrupa bağlantılı yeni mimarideki ağırlığını** artırıyor.

Bunun sonucu olarak Türkiye'nin Rusya ve İran'la ilişkilerinde yeni hassasiyetler ortaya çıkabilir.

Chatham House ayrıca Türkiye'nin bölgede güçlenmesinin Rusya'nın etkisinin azalmasıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurguluyor.

Buradaki temel stratejik risk Türkiye normalleşme sürecini **Ankara'nın bağımsız bölgesel politikası** olmaktan çıkarıp, farkında olmadan: "Rusya ve İran'ın bölgesel etkisini azaltan Batı destekli mimarinin taşıyıcısı" konumuna sürüklenebilir.
Bu bir gerçekleşmiş durum değil; **stratejik risk senaryosudur**.

---

3. Rus düşünce kuruluşları: "Ermenistan'ın Rusya'dan uzaklaşması"
Rusya'nın Russian International Affairs Council (RIAC) analizleri farklı bir pencere açıyor.

RIAC'ın Eylül 2026 analizinde Ermenistan'ın dış politika yöneliminin ciddi biçimde değiştiği, Rusya ile ilişkilerde "stratejik ittifak" söyleminin zayıfladığı; buna karşılık

Azerbaycan, Türkiye, İran, Gürcistan, AB ve ABD'nin Erivan'ın önceliklerinde daha yukarı çıktığı belirtiliyor.

Aynı analizde Türkiye ile tam normalleşme, sınır kapılarının açılması, ulaştırma, enerji, dijital bağlantılar ve ticaret hedefleri özellikle vurgulanıyor.

Bu Rus perspektifinden bakıldığında normalleşme:
Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin iyileşmesi olmaktan daha geniş bir olaydır:

Ermenistan'ın Rusya merkezli güvenlik sisteminden uzaklaşması + Batı ile bağlantısının artması + Türkiye üzerinden yeni ekonomik erişim
şeklinde okunabilir.

RIAC ayrıca Rusya'nın Güney Kafkasya'yı hâlâ stratejik öncelik olarak gördüğünü açıkça ifade ediyor.

Türkiye açısından ortaya çıkan hassasiyet
Türkiye, Ermenistan'la normalleşirken aynı zamanda:

- Rusya'nın Güney Kafkasya'daki etkisinin azalması,
- ABD'nin etkisinin artması,
- AB'nin ekonomik ve siyasi rolünün büyümesi,
- Türkiye-Azerbaycan ekseninin yeniden şekillenmesi

gibi süreçlerin tam ortasında kalabilir.
Dolayısıyla Ankara'nın **Erivan'la ilişkileri düzeltme hedefi**, Moskova tarafından daha geniş bir jeopolitik yeniden yapılanmanın parçası olarak okunabilir.

---

4. Çin perspektifi: mesele "barış" kadar "ulaşım hattı"
Çin açısından en dikkat çekici unsur **jeoekonomi ve bağlantısallık**.
Çin Sosyal Bilimler Akademisi (CASS) çevresinden araştırmacılar Güney Kafkasya'yı Çin-Avrupa bağlantısında giderek daha önemli bir alan olarak değerlendiriyor. 2025'te CASS'ın Rusya, Doğu Avrupa ve Orta Asya Çalışmaları Enstitüsü ile Erivan Devlet Üniversitesi'nin ortak toplantısında

Türkiye'nin bölgesel stratejisinin değişimi, Avrasya ulaşım güzergâhları ve Ermenistan'ın transit potansiyeli birlikte ele alındı.

Ayrıca CASS'tan Xu Wenhong, Güney Kafkasya'daki Çin çıkarlarını özellikle **Orta Koridor ve Kuşak ve Yol Girişimi** bağlamında tartıştı.

Çin açısından denklem kabaca:
Çin → Orta Asya → Hazar → Azerbaycan → Kafkasya → Türkiye → Avrupa
şeklinde okunuyor.
Türkiye-Ermenistan sınırının açılması ise bu sisteme **alternatif bir bağlantı** ekleyebilir.

Buradaki kritik nokta şu:
Türkiye yalnızca bir **ticaret güzergâhı** değil, Çin'in Avrupa'ya ulaşım mimarisinde **stratejik düğüm noktası** haline gelebilir.
Ancak bunun karşılığında Türkiye'nin ulaştırma altyapısında Çin sermayesine, Batı finansmanına ve farklı koridor projelerinin jeopolitik rekabetine daha fazla maruz kalması söz konusu olabilir.

---

6. Dört aktörün Türkiye açısından oluşturduğu tablo

Aktör	Öncelikli baktığı alan	Türkiye açısından oluşabilecek yön
ABD	TRIPP, güvenlik, bağlantısallık, Orta Koridor	Türkiye'nin Batı destekli koridor mimarisindeki rolü artabilir
İngiltere	Güç dengesi, Rusya/İran etkisinin gerilemesi	Türkiye daha fazla jeopolitik rekabetin merkezine çekilebilir
Rusya	Güney Kafkasya güvenliği ve nüfuz alanı	Türkiye-Rusya rekabetinin yeni bir sahası oluşabilir
Çin	BRI, ticaret ve Avrasya ulaşım hatları	Türkiye'nin Çin-Avrupa bağlantısındaki önemi artabilir

Bu nedenle dört aktörün çıkarları tamamen aynı değildir.

Hatta çok önemli bir ayrım var:

ABD Türkiye'yi daha çok Batı bağlantılı güvenlik ve ulaşım mimarisinde; Çin Avrasya ticaret ağında; Rusya bölgesel güç dengesi içinde; İngiltere ise Avrupa'nın güvenlik ve güç dengesi perspektifinde değerlendiriyor.

6. Türkiye açısından asıl "stratejik sürüklenme" nerede?

Bence araştırılması gereken asıl konu **Ani Köprüsü'nün restorasyonu değil**, Ani Köprüsü'nün sembolik bir başlangıç olarak ortaya çıkardığı **daha büyük bağlantı zinciridir**.

Şöyle düşünelim:
Ani Köprüsü
↓
sınır kapılarının açılması
↓
karayolu / demiryolu bağlantısı
↓
Ermenistan-Azerbaycan ulaşım bağlantısı
↓
TRIPP
↓
Orta Koridor
↓
Çin–Orta Asya–Türkiye–Avrupa ticareti
↓
ABD–AB–Çin–Rusya rekabeti

İşte stratejik mesele burada başlıyor.
Türkiye'nin normalleşmeden elde edeceği **ekonomik ve diplomatik kazanç**, başka aktörlerin Güney Kafkasya'daki stratejik projelerine Türkiye'nin eklemlenmesiyle birlikte değerlendirilmelidir.

---

7. Türkiye için izlenmesi gereken 8 kritik gösterge

Önümüzdeki dönemde özellikle şu sekiz gelişmeye bakmak gerekir:

1. **Sınır kapılarının açılma modeli**
   Türkiye-Ermenistan sınırı tamamen mi, kademeli mi açılacak?
2. **Ulaştırma altyapısının finansmanı**
   Projeleri kim finanse edecek: Türkiye, AB, ABD, Çin, uluslararası finans kuruluşları?
3. **TRIPP'in yönetim modeli**
   Güzergâh üzerindeki egemenlik ve işletme yetkileri kimde olacak?
4. **Azerbaycan'ın konumu**
   Normalleşme Türkiye-Azerbaycan ilişkilerini nasıl etkileyecek?

5. Gürcistan'ın konumu
Ermenistan üzerinden yeni güzergâhlar, Gürcistan'ın mevcut transit rolünü azaltabilir. Carnegie de bu rekabet ihtimaline dikkat çekiyor.
6. Rusya'nın tepkisi
Moskova bunu ekonomik çeşitlenme olarak mı, yoksa nüfuz kaybı olarak mı değerlendirecek?
7. İran'ın tepkisi
Türkiye-Ermenistan-Azerbaycan bağlantılarının İran'ın kuzey-güney ve doğu-batı transit rolüne etkisi ne olacak?
8. Çin'in güzergâh tercihi
Pekin mevcut Gürcistan güzergâhını mı, Ermenistan üzerinden yeni güzergâhları mı, yoksa her ikisini birden mi destekleyecek?

Sonuç: Türkiye'nin karşı karşıya olduğu temel stratejik problem
Buradaki mesele **"Türkiye-Ermenistan normalleşmesi iyi mi kötü mü?"** sorusu değildir.

Daha analitik soru şudur:

Türkiye, normalleşmenin ortaya çıkaracağı yeni Güney Kafkasya ulaşım ve güvenlik mimarisinin kurucularından biri mi olacak, yoksa başka güçlerin tasarladığı mimarinin üzerinde hareket eden bir aktöre mi dönüşecek?

Mevcut düşünce kuruluşu analizleri, özellikle **ABD'nin TRIPP ve Orta Koridor yaklaşımı, İngiltere'nin Rusya-İran etkisine ilişkin değerlendirmeleri, Rusya'nın Ermenistan'ın stratejik yön değişimine ilişkin kaygıları ve Çin'in Avrasya bağlantısallığına verdiği önem** nedeniyle bu sorunun gerçek bir jeopolitik boyutu olduğunu gösteriyor.

Dolayısıyla Türkiye açısından **stratejik özerklik ölçütü**, normalleşmeye karşı çıkmak değil; normalleşmenin **Ankara'nın kendi ekonomik, güvenlik, Azerbaycan, Rusya, İran, AB, ABD ve Çin politikalarıyla birlikte yönetilip yönetilmediğini** takip etmektir.

Bu çerçevede Ani Köprüsü'nü **"sembolik diplomasi"**, sınır açılmasını **"operasyonel normalleşme"**, TRIPP'i **"jeoekonomik mimari"**, Orta Koridor'u ise **"küresel güç rekabetinin ulaştırma ayağı"** olarak dört ayrı katmanda incelemek en sağlıklı analitik model olur.

Türkiye-Azerbaycan İlişkileri

Aralık 2025'te Bakü'de düzenlenen 12. Dönem Türkiye-Azerbaycan Karma Ekonomik Komisyonu toplantısında 110 maddelik bir eylem planı imzalanmıştır. Türkiye'nin Azerbaycan'daki yatırımları 18 milyar dolara, Azerbaycan'ın Türkiye'deki yatırımları 21 milyar dolara ulaşmıştır. İkili ticaret hacmi 8 milyar dolar ile rekor kırmış; orta vadeli hedef 15 milyar dolar olarak belirlenmiştir.

Küresel ve bölgesel altı temel aktörün (ABD, İngiltere, Rusya, Çin, İsrail, Azerbaycan ve Ermenistan) önde gelen düşünce kuruluşlarının (Carnegie, CSIS, Chatham House, RIAC, CASS, INSS, ORSAM/ATM vb.) analizleri incelendiğinde, Türkiye-Ermenistan normalleşmesi ve Güney Kafkasya transit koridorları (Orta Koridor, TRIPP/Zengezur) bağlamında Ankara'nın karşılaşabileceği **stratejik sürüklenme (strategic drift)** öngörüleri farklı boyutlarıyla ortaya çıkmaktadır.

Aşağıda bu aktörlerin perspektifinden Türkiye'nin karşı karşıya olduğu temel stratejik risk ve sürüklenme senaryoları özetlenmiştir:

1. ABD Düşünce Kuruluşları (Carnegie, CSIS)

- **Öngörülen Sürüklenme:** *Otonom Dış Politikadan Batı Altyapı Mimarisinin Uygulayıcılığına Sürüklenme.*
- **Analiz:** ABD analistleri, TRIPP ve Orta Koridor gibi projeleri Rusya ile Çin'in Avrasya üzerindeki tedarik/lojistik hegemonyasını kırma aracı olarak görür. Türkiye için sürüklenme riski, Ankara'nın kendi geliştirdiği bağımsız Türk Dünyası/Orta Koridor vizyonunun, zamanla **ABD/AB finansmanına ve Batı norm/güvenlik standartlarına tam bağımlı** hale gelerek bağımsız manevra alanını kaybetmesidir.

2. İngiliz Düşünce Kuruluşları (Chatham House, IISS)

- **Öngörülen Sürüklenme:** *Bölgesel Güç Dengesizliği ve İki Cepheli Güvenlik Sıkışması.*
- **Analiz:** Chatham House yaklaşımı, Türkiye'nin Kafkasya'da açtığı her alanın Rusya ve İran tarafından bir "NATO/Batı yayılması" olarak okunacağını vurgular. Türkiye'nin stratejik sürüklenmesi, Ankara'nın bilerek veya bilmeyerek Batı'nın Rusya ve İran'ı çevreleme stratejisinin **vekalet aktörüne (proxy)** dönüşmesi ve bunun sonucunda Suriye, Doğu Akdeniz ve Karadeniz'de Moskova/Tahran ile doğrudan karşı karşıya gelmesidir.

3. Rus Düşünce Kuruluşları (RIAC, Valdai)

- **Öngörülen Sürüklenme:** *Tarihsel Nüfuz Alanı Çatışması ve Ortaklık Kaybı.*
- **Analiz:** RIAC analizlerinde Ermenistan'ın Rus odaklı güvenlik mimarisinden (KGAÖ) uzaklaşıp Türkiye ve Batı üzerinden dış dünyaya açılması, Moskova için "stratejik kayıp" olarak kodlanır. Rusya tarafı, Türkiye'nin bu süreçte "sadece ekonomik entegrasyon yürütmediğini, Batı'nın Kafkasya'daki Truva atı işlevini gördüğünü" savunur. Risk; Türkiye'nin Ankara-Moskova arasındaki kırılgan

jeopolitik dengeyi yitirerek **Rusya ile bölgede yeni bir Soğuk Savaş denklemine sürüklenmesidir.**

4. Çin Düşünce Kuruluşları (CASS, CICIR)

- **Öngörülen Sürüklenme:** *Jeoeconomik Çifte Bağımllık ve Batı-Çin Rekabetinde Arada Kalma.*
- **Analiz:** Çinli uzmanlar, Türkiye'nin Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) ile Orta Koridor'u birleştirme hedefini olumlu bulmakla birlikte; TRIPP ve Batı destekli transit hatlarının Çin'in Doğu-Batı hattındaki kontrolünü zayıflatabileceğini değerlendirir. Türkiye açısından risk; altyapı finansmanında Çin sermayesi ile ABD/AB fonları arasında kalarak **her iki blok tarafından da güvensiz/riskli transit limanı** olarak görülmesidir.

5. İsrail Düşünce Kuruluşları (INSS, BESA)

- **Öngörülen Sürüklenme:** *İran'ı Çevreleme Vektöründe Bölgesel İttifak Kaymaları.*
- **Analiz:** İsrail strateji merkezleri; Türkiye, Azerbaycan ve İsrail arasındaki zımnı/açık enerji-güvenlik üçgenini İran'a karşı bir denge unsuru olarak ele alır. İsrail perspektifinden Türkiye için sürüklenme riski; Ankara'nın Ermenistan ile normalleşirken İran'ın sert tepkisini çekmesi, ancak aynı zamanda Filistin/Orta Doğu denkleminde Tel Aviv ile yaşadığı gerilimler nedeniyle **Güney Kafkasya-Orta Doğu hattındaki pragmatik güvenlik ağından yalıtılmasıdır**.

6. Azerbaycan Düşünce Kuruluşları (AIR Center, Topchubashov Center)

- **Öngörülen Sürüklenme:** *Bakü-Ankara Stratejik Ekseninde Zamanlama ve Öncelik Ayrışması.*
- **Analiz:** Azerbaycanlı analistlere göre en büyük hassasiyet, Türkiye-Ermenistan normalleşmesinin Azerbaycan-Ermenistan barış anlaşmasından ve Zengezur/TRIPP koridorunun hukuki statüsünden **daha hızlı ilerlemesi ihtimalidir**. Sürüklenme riski; Türkiye'nin Batı'dan gelen "sınırları bir an önce açın" baskısına boyun eğerek Bakü ile kurduğu "Tek Millet, İki Devlet" konseptindeki tam stratejik eşgüdümü zedelemesidir.

7. Ermenistan Düşünce Kuruluşları (CRRC, APRI Armenia)

- **Öngörülen Sürüklenme:** *Asimetrik Bağımlılık ve Bölgesel Hiyerarşiye Eklemleme.*
- **Analiz:** Ermeni analistler, Türkiye'nin normalleşmeyi bir "eşitler arası diplomasi" olarak değil, Türk dünyasının kesintisiz karasal bağını kurma (Pan-Türkizm) aracı

olarak yönettiğini savunur. Onların perspektifinden Türkiye'nin stratejik sürüklenmesi; Ermenistan'ı ekonomik olarak yutma hevesiyle hareket ederken **Ermenistan iç siyasetinde aşırı milliyetçi/revizyonist dalgayı tetikleyip** elde ettiği tüm diplomatik ve lojistik kazançları bir gecede kaybetmesidir.

Özet Tablo: Düşünce Kuruluşlarının "Stratejik Sürüklenme" Risk Tanımları

Aktör / Ülke	Temel Stratejik Sürüklenme Riski
ABD (Carnegie/CSIS)	Türkiye'nin kendi Orta Koridor vizyonunun Batı bağımlı altyapıya dönüşmesi.
İngiltere (Chatham House)	Rusya ve İran'ı çevreleyen Batı mimarisinin istemeden vekalet aktörü olmak.
Rusya (RIAC)	Ermenistan'ın Batı'ya kaymasında rol alarak Moskova ile Kafkasya'da çatışmaya girmek.
Çin (CASS)	Batı ve Doğu finansmanı/koridorları arasında kalarak nötr transit düğüm rolünü kaybetmek.
İsrail (INSS)	İran ile doğrudan karşı karşıya gelirken Orta Doğu-Kafkasya güvenlik denkleminde yalnızlaşmak.
Azerbaycan (AIR Center)	Bakü ile tam eşgüdüm sağlamadan Ermenistan'la hızlı açılım yapıp ittifak içi çatlak yaratmak.
Ermenistan (APRI)	Aşırı güç kullanımı/baskı ile Ermenistan'da iç dengeleri bozup barış sürecini tamamen tıkamak.

1.2. Diplomatik Başarısızlıklar

Doğu Akdeniz'de Yalnızlaşma: T24 yazarı Zeynel Lüle'nin Mayıs 2026 tarihli analizine göre, Türkiye'nin tarihsel rakibi Yunanistan son yıllarda Avrupa'dan ABD'ye, İsrail'den Körfez'e kadar geniş bir stratejik hat kurarken, Türkiye giderek daralan bir alana sıkışmaktadır. Fransa'dan savaş uçakları ve fırkateynler alan Yunanistan, ABD ile askeri iş birliğini büyütmüş; Türkiye F-35 projesinden dışlanırken Yunanistan'a F-35'ler verilmiştir. İsrail ile enerji ve savunma ortaklıkları kuran Atina yönetimi, Mısır ile deniz yetki alanı anlaşmaları yapmıştır.

Diplomasi çevrelerinde artık sıkça kullanılan ifade şudur: "Türkiye Doğu Akdeniz'de Antalya Körfezi'ne sıkıştı kaldı".

Avrupa Güvenlik Mimarisinden Dışlanma
Ukrayna savaşı sonrası Avrupa yeni bir savunma sistemi kurmaktadır. Ancak AB'nin 150 milyar avroluk SAFE savunma finansman programında Yunanistan yer alırken Türkiye sistemin dışında kalmıştır. Fransa'nın Avrupa'daki nükleer güvenlik tartışmalarında Yunanistan'ın da yer alması, Türkiye'nin tamamen denklem dışına itilmesi anlamına gelmektedir.

AB Komisyonu Başkanı'nın Açıklaması
AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in, Avrupa'nın "Rusya, Çin ve Türkiye'ye teslim olmaması gerektiğini" söylemesi diplomatik açıdan son derece ağır bir gelişme olmuştur. Bu sözlerle Türkiye, ilk kez Avrupa'nın stratejik ortağı gibi değil; Avrupa'ya karşı risk oluşturan ülkelerden biri gibi tarif edilmiştir.

AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikasına Uyumun Tarihi Dip Yapması
Avrupa Parlamentosu'nun Haziran 2026'da kabul ettiği 2025 Türkiye raporunda, Türkiye'nin AB'nin ortak dış ve güvenlik politikasına (CFSP) uyumunun 2024'teki %6'dan tarihi bir dip seviye olan %4'e gerilediği "üzüntüyle" kaydedilmiştir.

Katar'ın Bile Başka Yerde Olması
Yıllarca "stratejik ortak" diye sunulan Katar'ın bile Doğu Akdeniz enerji denkleminde Rum tarafıyla temas kurması, Ankara'nın "dostlarımız bizimle" tezinin sahada karşılık bulmadığını göstermektedir.

KKTC'nin Hâlâ Yalnız Kalması
Yıllardır sürdürülen "iki devletli çözüm" söylemine rağmen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda tanınma konusunda hiçbir ilerleme kaydedilememiştir.

SAFE Programına Erişim Talebinin Kabul Görmemesi
Türkiye, AB'nin 150 milyar avroluk SAFE savunma programına erişim talebinde bulunmuş; ancak The European Conservative dergisinin analizine göre, Türkiye'nin "NATO üyesi olmasına rağmen giderek rakip güç merkezleriyle hizalanan bir stratejik aktör" olduğu ve "AB üyesi devletlerin hak ve egemenliğini sistematik olarak ihlal ettiği" gerekçesiyle bu talebin kabul edilmemesi gerektiği savunulmaktadır.

2. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA "ÖNEMSİZLİK ALGISI" VE YABANCI ÜLKELERİN TÜRKİYE'YE YAKLAŞIMININ NEDENLERİ

2.1. Türkiye'nin Kendi İçindeki Algı Sorunu

T24 yazarı Namık Tan'ın Eylül 2025 tarihli analizine göre, "Müttefik, muhasım, paydaş fark etmiyor: Yıllardır Ankara'ya dışarıdan bakanlar, Ankara'dan beklentisi olanlar, Ankara'yı anlamaya uğraşanlar sürekli poz kesen ancak pozisyon alamayan bir yönetim görüyorlar".

Tan'a göre Türkiye demokrasi, özgürlük ve adalet liglerinde diplere düştükçe ülkenin jeopolitik değeri dışında hiçbir albenisi, pırıltısı kalmamaktadır. Hesap vermek gibi bir derdi olmayan iktidar, kısıtlı kaynakların en etkin biçimde kamunun yararına kullanılması gibi bir amaç da gütmemektedir. Aynaya bakıp imkân ve kabiliyetlerle yüzleşmekten kaçınıldığı için saygınlık törpülenerek yitirilmektedir.

2.2. Dış Politikada Tutarsızlık ve Güven Kaybı

Zeynel Lüle'nin analizine göre, "Sorun, dış politikayı kişisel ilişkilere, ideolojik çıkışlara ve günlük siyasete teslim eden anlayışta. Ve gerçek şu: Türkiye artık oyun kuran değil, başkalarının kurduğu oyunda ve masada yer arayan bir ülkeye dönüşüyor".
Diken yazarı Zeynep Gürcanlı'nın Şubat 2026 tarihli analizine göre, "Türkiye'de yaklaşık 25 yıldır iktidarda olan AK Parti hükümetinin bu süre boyunca dış politikadaki ideolojik saplantıları ve keskin dönüşleri, uluslararası alanda Ankara'ya olan güveni zedeledi".

2.3. Batı'nın Türkiye'yi "Tehdit" Olarak Görmeye Başlaması

Friedrich Ebert Stiftung'un raporuna göre, Türkiye'nin NATO müttefikleriyle tehdit algıları arasındaki farklılıklar, Türkiye'nin Batılı ortakları tarafından ihmal edildiği

hissini derinleştirmiş; bu da "Batılı olmayan" bir kimlik ve bağımsız dış politika arayışını hızlandırmıştır.
Raporda, Türk kamuoyunda yapılan bir ankete göre katılımcıların %55'inin ABD'yi, %56'sının Rusya'yı ve %44'ünün Çin'i Avrupa'da barış ve güvenlik için tehdit olarak gördüğü belirtilmektedir.

2.4. İç Siyasi Gelişmelerin Dış Politikaya Yansıması
Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye raporunda, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun tutuklanmasının ardından AB-Türkiye Karma Parlamento Komisyonu'nun 82. toplantısının ertelendiği hatırlatılmaktadır. Bu tür gelişmeler, Türkiye'nin Avrupa nezdindeki demokratik meşruiyetini zayıflatmaktadır.

3. YAKIN VE UZAK KOMŞULAR İLE TİCARİ YOLLAR, ENERJİ KAYNAKLARI, İLETİŞİM KANALLARI

3.1. Yakın Komşular
Irak: Kalkınma Yolu Projesi
Mayıs 2025'te Türkiye ve Irak, Kalkınma Yolu projesinin uygulanmasını ortaklaşa ilerletme sözü vermiştir. Proje, Irak'ın güneyindeki El-Faw Büyük Limanı'nı Türkiye sınırına ve oradan Avrupa'ya bağlamayı amaçlamaktadır. Türkiye, Irak ile elektrik, doğal gaz ve enerji alanlarında ikili iş birliğini de genişletecektir.
Azerbaycan: Enerji Köprüsü ve Orta Koridor;
Azerbaycan Enerji Bakanı'nın Aralık 2025'teki açıklamasına göre, Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde "Orta Asya-Azerbaycan-Türkiye enerji köprüsü" oluşturulmaktadır. Bu kapsamda TANAP ve Güney Gaz Koridoru, Bakü-Tiflis-Kars demiryolu ve planlanan Zengezur koridoru öne çıkmaktadır. Türkiye, Azerbaycan üzerinden Avrupa'ya 24,6 milyar metreküp gaz iletmiştir.

Ermenistan: Normalleşme Süreci
Türkiye ile Ermenistan arasındaki normalleşme süreci, Güney Kafkasya'da "yeni bir atmosfer" yaratmaktadır. Türk Hava Yolları İstanbul'a uçuşları yeniden başlatmış; Pegasus daha önce başlamıştır. Telekomünikasyon alanında da önemli gelişmeler yaşanmaktadır.

Suriye: En Uzun Kara Sınırı
Türkiye'nin en uzun kara sınırı 877 kilometre ile Suriye'ye aittir. Suriye'de Esad rejiminin çöküşünün ardından Türkiye'nin etkisi artmış; ancak Avrupa Parlamentosu, Türkiye'nin Suriye'deki askeri varlığından ve Türkiye destekli silahlı grupların son şiddet olaylarına katılmasından endişe duymaktadır.

Yunanistan: Ege ve Doğu Akdeniz Sorunları
Yunanistan ile Türkiye arasında Ege ve Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanları konusunda anlaşmazlıklar sürmektedir. The European Conservative dergisine göre Türkiye, "Gri Bölgeler" teorisiyle Yunanistan'ın egemenliğine meydan okumakta ve "Mavi Vatan"

doktriniyle Yunanistan ile Kıbrıs'ın bazı kısımlarını gayri meşru Avrupa toprağı olarak görmektedir.

3.2. Ticari Yollar ve Ulaşım Koridorları

Orta Koridor (Middle Corridor)

Azerbaycan ve Türkiye, Orta Koridor'un Doğu-Batı ticareti için uygulanabilir bir alternatif haline gelmesinde temel rol oynamaktadır. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu, Alat Limanı ve Zengezur koridoru bölgesel lojistik bağlantısını önemli ölçüde artırmıştır. Türkiye ve Azerbaycan, gümrük prosedürlerinin uyumlaştırılması, intermodal taşıma merkezlerine yatırım ve birleşik dijital transit sistemleri geliştirilmesi konusunda iş birliği yapmaktadır.

Kalkınma Yolu

Irak'ın El-Faw Limanı'nı Türkiye'ye bağlayacak Kalkınma Yolu projesi, 2024'te Türkiye, Irak, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri arasında imzalanan dörtlü mutabakat zaptıyla resmen başlatılmıştır.

3.3. Enerji Kaynakları

Doğal Gaz Koridorları

TANAP (Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı) ve Güney Gaz Koridoru, Azerbaycan gazını Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşımaktadır. 2025'te Türkiye üzerinden Avrupa'ya 24,6 milyar metreküp gaz iletilmiştir.

Nükleer Enerji: Akkuyu

Avrupa Parlamentosu, Türkiye'nin Rusya ile büyük nükleer santrallerin geliştirilmesindeki yakın iş birliğinden endişe duymaktadır. Akkuyu Nükleer Santrali'nin 2026'da faaliyete geçmesi beklenmektedir; santral Rus devlet atom enerjisi şirketi Rosatom'a aittir ve onun tarafından işletilecektir.

Yenilenebilir Enerji

Türkiye ve Azerbaycan, ECO Temiz Enerji Merkezi çerçevesinde güneş ve rüzgâr enerjisi altyapısı, sınır ötesi akıllı şebekeler ve hidrojen teknolojileri alanlarında ortak liderlik kapasitesine sahiptir. Orta Asya-Azerbaycan-Türkiye Yeşil Enerji Koridoru, ülkelerin elektrik sistemlerini tarihte ilk kez birbirine bağlayacaktır.

3.4. İletişim Kanalları

Ulaşım

Türk Hava Yolları ve Pegasus, Ermenistan'a uçuşları yeniden başlatmıştır. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu, Orta Koridor'un bel kemiğini oluşturmaktadır. Kalkınma Yolu projesi, karayolu ve demiryolu bağlantılarını güçlendirecektir.

Telekomünikasyon

Türkiye-Ermenistan normalleşmesi kapsamında telekomünikasyon alanında önemli gelişmeler yaşanmaktadır.

4. SİLAHLANMA YARIŞININ ARKASINDAKİ TEMEL UNSURLAR VE SAVAŞ SENARYOSU DEĞERLENDİRMESİ

4.1. Silahlanma Yarışının Temel Unsurları

Türkiye'nin Askeri Kapasitesi ve Savunma Sanayii**

Friedrich Ebert Stiftung'un raporuna göre, Türkiye'nin büyüyen askeri gücü ve gelişen savunma sanayii, ülkenin bölgesel bir güç olarak pazılarını göstermesini ve jeopolitik ve ideolojik hedeflerini daha iddialı bir şekilde takip etmesini sağlamaktadır.

Türkiye'nin Bölgesel Müdahaleleri

Türkiye, Kuzey Suriye ve Irak'a tek taraflı müdahalelerde bulunarak PKK ve bağlantılı gruplardan algılanan tehditleri kontrol altına almaya ve yeni mülteci akınlarını önlemeye çalışmaktadır. Türkiye'nin bölgesel projeksiyonu Libya, Somali ve Katar'a kadar uzanmaktadır.

NATO İçindeki Gerilimler

Türkiye'nin iddialı dış politikası, NATO ortaklarıyla, özellikle Yunanistan ve Fransa ile gerilimlere yol açmıştır. Ege ve Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı anlaşmazlıkları tırmanmış; Kıbrıs ve Fransa Yunanistan'ın yanında yer almıştır.

Yunanistan'ın Silahlanması

Yunanistan, Fransa'dan savaş uçakları ve fırkateynler almış, ABD ile askeri iş birliklerini büyütmüş ve F-35'lere sahip olmuştur. İsrail ile enerji ve savunma ortaklıkları kuran Yunanistan, Mısır ile deniz yetki alanı anlaşmaları yapmıştır.

4.2. Savaş Senaryosu Beklentisi

Kısa Vadede Savaş Olasılığı Düşük

Mevcut veriler ışığında, Türkiye ile komşuları arasında yakın gelecekte topyekûn bir savaş senaryosu beklentisi düşüktür. Ancak Doğu Akdeniz ve Ege'de tansiyonun yüksek kalması, kaza veya yanlış hesaplama riskini artırmaktadır.

Vekalet Savaşları ve Düşük Yoğunluklu Çatışmalar

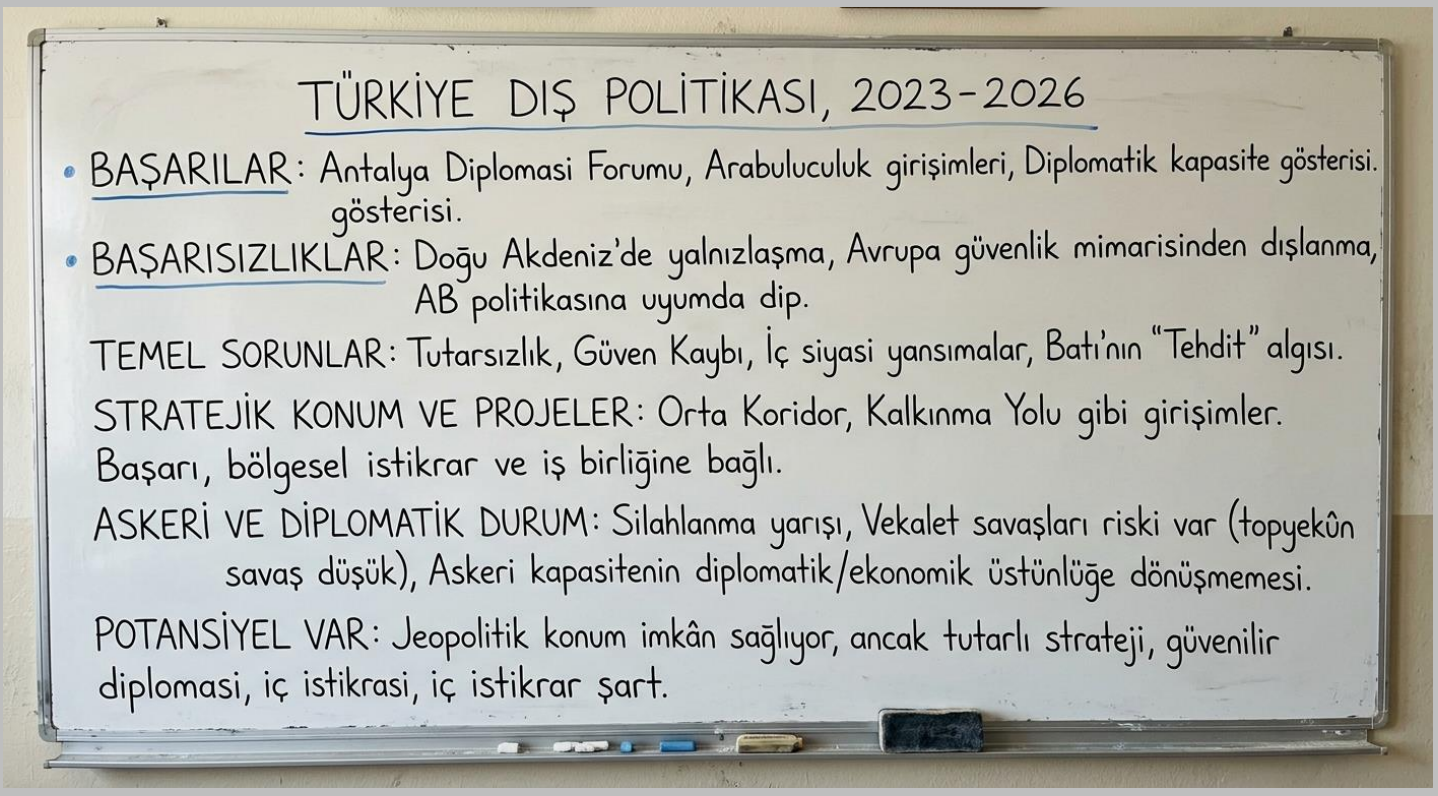
Türkiye, Suriye, Irak ve Libya'da vekalet savaşları ve düşük yoğunluklu çatışmalar yürütmektedir. Bu çatışmalar, doğrudan devletler arası savaşa dönüşme potansiyeli taşımaktadır.

Diplomatik ve Ekonomik Üstünlük Stratejisi

Türkiye'nin temel stratejisi, askeri gücünü diplomatik ve ekonomik kazanımlara dönüştürmektir. Ancak Zeynel Lüle'nin belirttiği gibi, "Sert söylemler var ama kazanım yok. Hamaset var ama strateji yok". Türkiye'nin askeri kapasitesi, diplomatik ve ekonomik üstünlüğe dönüştürülememektedir.

Stimson Center'ın Değerlendirmesi

Stimson Center'ın analizine göre, doğrudan görüşmelerin sonuçsuz kalması, kısa vadede çok taraflı ve dolaylı diplomasi ihtimalini güçlendirmektedir. Türkiye'nin rolünün "gerilimi düşürmeye odaklı" olacağı ve kapsamlı bir çözümden ziyade çatışmanın kontrol altına alınmasının daha gerçekçi bir hedef olduğu vurgulanmaktadır.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye dış politikası, 2023-2026 döneminde hem önemli başarılar hem de ciddi başarısızlıklar sergilemiştir. Antalya Diplomasi Forumu ve arabuluculuk girişimleri, Türkiye'nin diplomatik kapasitesini göstermektedir. Ancak Doğu Akdeniz'de yalnızlaşma, Avrupa güvenlik mimarisinden dışlanma ve AB ortak dış politikasına uyumun tarihi dip yapması, yapısal sorunlara işaret etmektedir.

Türkiye'nin "önemsizlik algısı"nın temelinde, dış politikadaki tutarsızlık, güven kaybı ve iç siyasi gelişmelerin dış politikaya yansıması yatmaktadır. Batı'nın Türkiye'yi "tehdit" olarak görmeye başlaması, bu algıyı derinleştirmektedir.

Yakın ve uzak komşularla ilişkiler, ticari yollar, enerji kaynakları ve iletişim kanalları açısından Türkiye, Orta Koridor ve Kalkınma Yolu gibi projelerle stratejik konumunu güçlendirmeye çalışmaktadır. Ancak bu projelerin başarısı, bölgesel istikrara ve iş birliğine bağlıdır.

Silahlanma yarışı, Türkiye'nin bölgesel güç projeksiyonunun bir yansımasıdır. Kısa vadede topyekûn savaş olasılığı düşük olsa da vekalet savaşları ve düşük yoğunluklu çatışmalar riski sürmektedir. Türkiye'nin askeri kapasitesini diplomatik ve ekonomik üstünlüğe dönüştürememesi, temel bir stratejik sorundur.

Sonuç olarak, Türkiye dış politikası, jeopolitik konumunun sağladığı imkânları kullanma potansiyeline sahiptir; ancak bu potansiyel, tutarlı bir strateji, güvenilir bir diplomasi ve iç istikrar olmadan hayata geçirilememektedir.